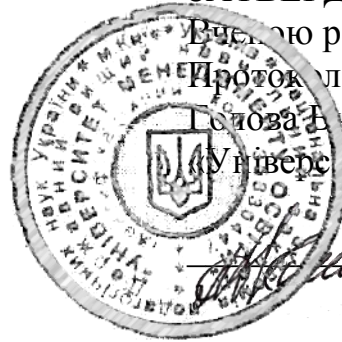

ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
Кафедра педагогіки, адміністрування та спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДЗВО «УМО»
Протокол № 7 від 25.06.2020 р.
Головою вченої ради ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

Кириченко М.О.

***Теорія управління та професіоналізм керівника
закладу освіти***

***Робоча програма
навчальної дисципліни***

(ПП7)

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 01 Освіта/педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Спеціалізація / Освітньо-наукова програма: «Освітні, педагогічні науки»

Київ - 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія управління та професіоналізм керівника закладу освіти» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Г.М.Тимошко, д.пед.наук, професор

Розглянуто і схвалено на засіданні робочої (проектної) групи
« 25» жовтня 2018 р., протокол №7

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
Педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти
«14» листопада 2018 року, протокол № 11

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ:

Програму скориговано, затверджено та пролонговано
рішеннями Вченої ради ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»:
на 2019 р. (протокол № 9 від 19.12.2018 р.) ;
рішенням Вченої ради ДЗВО «Університет менеджменту освіти»:
на 2020 р. (протоколами № 2 від 29.01.2020р. та №4 від 18.03.2020 р.),
на 2021 р. (протоколами № 7 від 25.06.2020р.).

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3,0	Галузь знань: 01 Освіта/педагогіка Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки Спеціалізація: «Освітні, педагогічні науки»	Рік підготовки 2
		Семестр 3-4
Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 90	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Лекції 10
		Практичні заняття 20
		Самостійна робота 60
		Вид контролю – залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у розширенні та поглибленні знань з теорії управління закладами освіти в сучасних умовах реформування освіти, враховуючи специфіку закладу та рівень компетентності керівників в управлінській діяльності; передбачає моделювання розвитку професіоналізму сучасного керівника закладу освіти з властивими йому особистісними та професійними якостями.

Основні завдання навчальної дисципліни полягають у здатності до опанування новими знаннями, розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК2); розробленні проєктів, управління ними, оцінюванні та забезпеченні якості виконуваних робіт (ЗК5); здатності діяти автономно, соціально відповідально та свідомо на основі етичних міркувань та академічної доброчесності (ЗК6); пошуку, обробки, аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових педагогічних досліджень в освітній галузі, зокрема в галузі освіти дорослих (СК1); набутті універсальних навичок дослідника в освітній галузі, зокрема в галузі післядипломної освіти: проєктування та оцінювання освітнього контенту, використання ІТ у науковій діяльності, управління науковими проєктами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності (СК4).

3. Заплановані результати навчання.

- ініціювати, розробляти та реалізовувати проєкти в галузі освітніх, педагогічних наук, зокрема в галузі освіти дорослих, післядипломної освіти й управління освітою, здійснювати їх менеджмент й пошук партнерів для їх реалізації. (РН 4.), зокрема :

- усвідомити, що *метод проєктів* – це педагогічна технологія, в основі якої лежить розвиток пізнавальних процесів умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі та прогнозуючи утвердження позитивного іміджу закладу освіти;

- вміти створити творчу групу компетентних фахівців об'єднаних ідеєю розробки проєкту який необхідний для розвитку даного навчального закладу;

- організувати ефективну взаємодію учасників проєктної команди засобами делегування повноважень, де кожен її член виконує певну функціональну роль;

- визначити ресурсний потенціал здійснення проєкту;

- організувати проміжний моніторинг реалізації проєкту;

- провести підсумковий етап виконання проєкту разом з партнерами та відзначити активних учасників.

1. Застосовувати науково-педагогічні, управлінські технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу (РН 5), зокрема:

- усвідомлення необхідності формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю за результатами надання якості освітніх послуг;

- організація впровадження в управлінську діяльність досягнень сучасної науки і практики менеджменту ;

- визнання необхідності свідомого управління змінами, їх передбачення, регулювання, пристосування до змін засобами оновлення методів та форм управління закладами освіти;

- застосування сучасних технологій в управлінні закладом освіти (кейс-методу, коучингу та ін.).

2. Застосовувати навички лідерства, тайм-менеджменту у процесі розвитку професіоналізму керівника ЗО використовуючи нові знання через оригінальні управлінські вклучення (РН 11), зокрема:

- розвиток лідерських навичок керівника закладу загальної середньої освіти передбачає використання заходів щодо саморозвитку: створення особистої мотивації, стійкого бажання бути лідером, впевненість в собі, спроможність приймати рішення і брати на себе відповідальність, послідовність в реалізації спільних цілей;

- розуміння своїх сил, віра в досягненні цілей, ентузіазм, позитивне сприйняття змін, навички та вміння формувати на засадах тайм-менеджменту;

- керувати командною роботою створюючи ситуацію успіху для реалізації лідерських якостей учасників освітнього процесу

3. Уміти використовувати технології управління змінами та менеджменту знань щодо обґрунтування розвитку освітнього процесу у закладі освіти з метою підвищення якості освітніх послуг (РН 14), зокрема:

- впровадження особистісно-орієнтованої моделі виховання;

- гуманізація освітнього процесу;

- впровадження ідеології дитиноцентризму;

- використання інноваційних освітніх технологій;

- інтегрований підхід до організації та змісту освіти;

- забезпечення принципу неперервності відкритої освіти;

- взаємодія акмеологічних та андрагогічних аспектів суспільного виховання

та ін.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Особливості управління закладом освіти в умовах змін.

Тема 1. Теоретичні основи управління в системі освіти.

Ретроспективний аналіз поняття «управління» та «менеджмент». Еволюція управлінської думки: теоретичний аналіз. Система управління освітою в Україні. Принципи та функції управління закладом освіти. Сучасні підходи до менеджменту освіти.

Література: [1; 4; 5; 6; 12].

Тема 2. Організація управління закладом освіти – основний чинник його успішного функціонування. Вимоги до керівника закладу освіти та його професійної діяльності. Позитивний імідж керівника закладу освіти. Компетентність управління закладом освіти як відкритою соціальною системою. Самоменеджмент керівника. Конкурентоспроможність сучасного керівника закладу освіти.

Література:[1; 3; 13; 24;25].

Тема 3. Процес прийняття успішного управлінського рішення керівником закладу освіти.

Управлінське рішення як форма управлінської діяльності. Зміст і види управлінських рішень. Процес прийняття рішень. Фактори, які впливають на процес вироблення управлінських рішень. Сучасні підходи до прийняття управлінського рішення. Аналіз та контроль за виконанням управлінських рішень в системі управління закладами освіти.

Література:[8; 11; 16; 19;24].

Змістовий модуль 2. Вектори розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.

Тема 4. Система лідерства в управлінні освітніми закладами

Формальне і неформальне лідерство у менеджменті освіти. Лідерство, вплив та влада в управлінні освітніми закладами. Основні вміння та ролі лідера керівника в системі освіти. Типи керівників-лідерів у менеджменті освіти. Особистісні та професійні якості сучасного керівника-лідера.

Література:[5; 16;20; 19;25].

Тема 5. Професіоналізм керівника в управлінні закладами освіти з урахуванням їх типів та особливостей функціонування.

Особливості управління дошкільним закладом освіти. Особливості управління закладом загальної середньої освіти. Особливості управління професійно-технічним закладом освіти. Особливості управління закладом вищої освіти.

Література:[1; 3; 4; 9; 11; 22].

Тема 6. Організаційна культура як основа розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.

Сутність організаційної культури керівника закладу освіти. Основні складові організаційної культури керівника. Управлінські проблеми щодо формування організаційної культури керівника закладу освіти. Професіоналізм керівника закладу освіти засобами розвитку власної організаційної культури .

Література:[1; 3; 24; 25].

4. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва модулів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудиторні	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студентів	
1.	<div>Змістовий модуль 1.</div> <div>Особливості управління закладом освіти в умовах змін</div>						
	Тема 1. Теоретичні основи управління в системі освіти.	14	4	2	2	10	
	Тема 2. Організація управління закладом освіти – основний чинник його	12	2	-	2	10	

	<i>успішного функціонування.</i>						
	Тема 3. Процес прийняття успішного управлінського рішення керівником закладу освіти.	16	4	2	4	10	
2.	Змістовий модуль 2. Вектори розвитку професіоналізму керівника закладу освіти						
	Тема 4. Система лідерства в управлінні освітніми закладами	16	4	2	4	10	
	Тема 5. Професіоналізм керівника в управлінні закладами освіти з урахуванням їх типів та особливостей функціонування		4	2	4	10	
	Тема 6. Організаційна культура як основа розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.	16	2	2	4	10	
	Разом	90	30	10	20	60	Залік

5. Теми та зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Особливості управління закладом освіти в умовах змін.	8
	Тема 1. Теоретичні основи управління в системі освіти. 1. Здійснити ретроспективний аналіз поняття «управління» та «менеджмент». 2. Відслідкувати еволюцію управлінської думки у розвитку наукових шкіл управління . 3. Схарактеризувати систему управління освітою в Україні. 4. Визначити принципи та функції управління закладом освіти. 5. Обґрунтувати сучасні підходи до менеджменту освіти.	2
	Тема 2. Організація управління закладом освіти – основний чинник його успішного функціонування. 1.Схарактеризувати вимоги до керівника закладу освіти та його професійної діяльності. 2. Змодельовати позитивний імідж керівника закладу освіти. 3. Визначити та проаналізувати основні компетентності управління закладом освіти (особистий приклад). 4. Розробити тести на тему: <i>Самоменеджмент керівника ЗО.</i> 5. Визначити основні якості конкурентоспроможного керівника закладу освіти.	2
	Тема 3. Процес прийняття успішного управлінського рішення керівником закладу освіти. 1. Довести, що управлінське рішення це форма управлінської діяльності. 2. Здійснити характеристику змісту і видів управлінських рішень. 3. Змодельовати процес прийняття рішень.	4

	<p>Схарактеризувати фактори, які впливають на процес розроблення управлінських рішень.</p> <p>4. Обґрунтувати сучасні підходи до прийняття управлінських рішень.</p> <p>5. Позиціонувати аналіз та контроль за виконанням управлінських рішень в системі управління закладами освіти.</p>	
2	Змістовий модуль 2. Вектори розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.	12
	<p>Тема 4. Система лідерства в управлінні освітніми закладами</p> <p>1. Схарактеризувати поняття «формальне» і «неформальне» лідерство у менеджменті освіти.</p> <p>2. Обґрунтувати поняття «лідерство», «вплив» та «влада» в управлінні освітніми закладами.</p> <p>3. Проаналізувати основні вміння та ролі лідера – керівника в системі освіти.</p> <p>4. Розробити акмеограму: Особистісні та професійні якості сучасного керівника-лідера.</p>	4
	<p>Тема 5. Професіоналізм керівника в управлінні закладами освіти з урахуванням їх типів та особливостей функціонування.</p> <p><i>Позиціонувати:</i> 1.Особливості управління дошкільним закладом освіти. 2.Особливості управління закладом загальної середньої освіти. 3.Особливості управління професійно-технічним закладом освіти. 4.Особливості управління закладом вищої освіти.</p>	4
	<p>Тема 6. Організаційна культура як основа розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.</p> <p>1. Обґрунтувати сутність організаційної культури керівника закладу освіти.</p> <p>2. Визначити основні складові організаційної культури керівника.</p> <p>3. Схарактеризувати управлінські проблеми щодо формування організаційної культури керівника закладу освіти.</p> <p>4. Організувати управлінський дискурс «Професіоналізм керівника закладу освіти засобами розвитку власної організаційної культури» .</p>	4
	Разом:	20

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів PhD:

1. Підготовка до аудиторних занять – 10 год.
2. Підготовка до контрольних заходів – 10 год.
3. Опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях – 20 год., з них на виконання індивідуальних дослідницьких завдань – 20 год.

Усього 60 год.

Індивідуально-дослідницькі завдання у межах самостійної роботи спрямовані на формування і розвиток практичних умінь застосовувати уміння аналізувати дослідження з проблем управління закладами освіти, генерувати нові ідеї для розвитку професіоналізму керівника закладу освіти .

Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час усного опитування, модульного (тестові завдання) і підсумкового (залік) контролю знань, наявності виконаних завдань, поданих у формі презентацій та професійних акмеограм з дисципліни, оформлення здобувачем матеріалів самостійної роботи.

**Завдання для самостійної роботи здобувачів PhD
з опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях,
та індивідуально-дослідницькі завдання**

Теми для самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Год.
<i>Змістовий модуль 1. Особливості управління закладом освіти в умовах змін.</i>		
<i>Тема 1. Теоретичні основи управління в системі освіти.</i>	Представити реферативний аналіз 10 джерел з проблеми управління в системі освіти. Підготувати анотований каталог іноземних джерел дослідження з проблеми (кількість джерел – не менше 5).	10
<i>Тема 2. Організація управління закладом освіти – основний чинник його успішного функціонування.</i>	Проаналізувати складові успішного управління закладом освіти. Авторський варіант: визначити ризики в управлінській діяльності керівника ЗО,	8
<i>Тема 3. Процес прийняття успішного управлінського рішення керівником закладу освіти.</i>	Розроблення етапів прийняття управлінського рішення. Оформлення рекомендацій аспіранту з окресленої проблеми. Ознайомитися із методичними рекомендаціями «Десять порад майбутнім керівникам ЗО» - Режим доступу: www.perspektyva.in.ua/naukovyj-prostir/.../desyat-porad-majbutnim-zdobuvacham-n...	10
<i>Усього годин за змістовим модулем 1</i>		28
<i>Змістовий модуль 2. Вектори розвитку професіоналізму керівника ЗО.</i>		
<i>Тема 4. Система лідерства в управлінні освітніми закладами</i>	Визначити типи керівників-лідерів у менеджменті освіти. Індивідуально-дослідницьке завдання: Визначити до якого типу керівників-лідерів відноситеся Ви і чому? Створити теоретичну модель сучасного лідера- керівника ЗО.	10
<i>Тема 5. Професіоналізм керівника в управлінні закладами освіти з урахуванням їх типів та особливостей функціонування.</i>	Визначити та аргументувати основні особистісні якості та професійні якості , які сприяють та заважають професійному розвитку керівника ЗО. Аргументувати – чому?	12
<i>Тема 6. Організаційна культура як основа розвитку професіоналізму керівника закладу освіти.</i>	Ваші думки: аргументуйте або заперечте!	10
<i>Усього годин за змістовим модулем 2</i>		32
<i>Разом:</i>		60

7. Індивідуальні заняття

Обґрунтуйте поняття:

- сучасні парадигми управління освітніми закладами;
- управлінська діяльність керівника закладу освіти;
- особистісні та професійні якості керівника;

- інноваційні підходи в управлінні закладами освіти;
- форми та методи управління закладами освіти;
- принципи управління закладами освіти;
- лідер і керівник в закладі освіти;
- організаційна компетентність керівника закладу освіти;
- ефективність управлінської діяльності керівника закладу освіти;
- креативність керівника закладу освіти;
- імідж керівника закладу освіти;
- саоменеджмент керівника ЗО;
- конкурентоспроможність керівника ЗО;
- інформаційна культура керівника закладу освіти;
- організаційна культура керівника закладу освіти;
- управлінське рішення і контроль за його виконанням;
- вимоги до професійної діяльності керівника закладу освіти;
- складові успіху управлінської діяльності.

8. Методи навчання.

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності аспірантів.

1) За джерелом інформації:

• *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій).

9. Контрольні заходи та засоби діагностики

1). Поточний контроль знань здобувачів PhD з навчальної дисципліни проводиться у формі усного опитування на письмового тестування з кожного модуля. З кожного модуля здобувачам PhD пропонується 10-15 тестів закритої форми множинного вибору з 1-2 правильними відповідями з п'яти можливих. На практичних заняттях оцінюється активна участь в обговоренні проблемних ситуацій та виконанні завдань.

2) Підсумковий контроль знань – залік.

3) Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Критерії та шкала оцінювання.

– Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни «Теорія управління та професіоналізм керівника закладу освіти», є:

– повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;

– глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;

– вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;

– характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);

– вміння застосовувати теоретичні положення щодо наукового пізнання та його логіки;

– вміння виокремлювати, систематизувати, розв'язувати та прогнозувати актуальні педагогічні проблеми, чинники та тенденції розвитку педагогічної науки.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі (табл. 10.1).

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, результати самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Позитивні оцінки виставляються лише тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Рекомендована література (Базова).

1. Андрущенко В. Освіта в діалозі цивілізацій: зростання комунікативної функції // Освіта і управління. - 2005. - Т.8. - № 1. - С. 18-19.

2. Бех І. Принципи інноваційної освіти // Освіта і управління. - 2005. - Т.8. - № 3 -4. - С. 7-20.

3. Генсон Марк Е. Керування освітою та організаційна поведінка, Л. Літопис, - 2002

4. Громовий В. Освітній менеджмент: професійно і «без фанатизму» // Директор школи. - 2006. - № 3, січень. - С. 7-8.

5. Даниленко Л.І. Підготовка керівника середнього закладу освіти: Науково-методичний посібник. - К., 2004.

6. Дружинін А.В. Місце стратегічного менеджменту в системі управління освітою [Online] <http://www.rusnauka.com/Psychology/60.html>

7. Душенко К. Универсальный цитатник бизнесмена и менеджера. М, ЗКСМО. 2003.
8. Жебровський Б.М. Формування професійної готовності директора школи до управління якістю освіти: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. - К., 2002. - 20 с.
9. Зубко А.М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: Теорія і методика проф. освіти: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. - К., 2002. - 22 с.
10. Зязюн І.А. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - К.: Ін-т пед. і психол. проф. освіти, 2004. - 503 с.
11. Кириченко М.О. Управління загальноосвітнім навчальним закладом (методологічний аспект): Автореф. дис. канд. пед. наук. - К., 2002. - 19 с.
12. Ковальський Теодор Дж. Проблемні ситуації в керуванні освітою, Л. Літопис. - 2003.
13. Лукашевич М. П. Школа на рубежі ХХІ століття: Управлінський аспект: Наук.-метод. посіб. - К., 2000. - 202 с.
14. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління // Б-ка журналу «Управління школою». - 2005. - № 11, с.76.
15. Митчелл Джон Настольная книга менеджера. Сборник практических рекомендаций для действующих менеджеров, М "Баланс Бизнес Букс", - 2004
16. Орбан-Лембрик Л. Психологія професійної управлінської діяльності // Освіта і управління. - 2005. - Т. 8. - № 3. - С. 58-66.
17. Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / За заг. ред. В.Г.Кременя. - К. Вища шк, 2001. - 159 с.
18. Павлютенков Є.М. Професійна компетентність директора школи // Управління школою. - 2003. - № 7 (19). - С. 2-4.
19. Підручник для директора (журнал управлінської компетентності) / За ред. Л.В. Головченко. - К.: «Плеяда», № 5-6, 2005 р. С.37-43.
20. Семенюк Л. Менеджмент - елемент людської культури //Директор школи, ліцею, гімназії, № 3, 2006р. С. 21-22.
22. . Сорочан Т.В. Управління школою - діяльність професійна: Посібник для директорів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. -Луганськ: Знання, 2003. - 48 с.
23. Сухомлинська О.В. Громадсько-державна система управління і Василь Сухомлинський // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2003. - № 4. - С. 82-85.
24. Тимошко Г.М. Система підготовки резерву керівників загальноосвітніх навчальних закладів до управлінської діяльності. Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 - К., 2004-20 с.
25. Шевченко О.В. Проблема внутрішньошкільного управління у вітчизняній педагогіці 20-30-х років ХХ століття: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.0 / Луганський Держ. Пед. універ. —Луганськ, 2003. — 20 с.

Додаткова література

- 1.Махиня Т. А. Медіаменеджмент як складова підготовки сучасного керівника навчального закладу/ Махиня Т. А. // Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і аспірантів 30 березня 2016 р. — К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016. — 1 електрон. опт. диск [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://umo.edu.ua/materiali-konferencij-nimp/i-mizhnarodna-naukovo-praktichnakonferenc-30-03>. — С. 152 – 155.
- 2.Олешко П. С., Андрощук І. М. , Оксенюк І. Л. Використання електронного освітнього ресурсу для організації самостійної роботи слухачів у закладі післядипломної педагогічної освіти зі змішаною формою навчання / Технологія змішаного навчання в

системі відкритої післядипломної освіти : підручник / за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол. : С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». – К., 2019. – С. 132 – 145.

3. Приходькіна Н. О. Теорії медіаосвіти / Н. О. Приходькіна // Психол.-пед. практикум. Метод. посіб.: Ч. 3. - К. : ПП «ДІРЕКТ-ЛАЙН», 2017. - 168 с.

4. Тимошко Г. М. Аналіз феномену «Організаційна культура» у педагогічній теорії і практиці / Г.М. Тимошко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету - Чернігівський НПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2012. - Вип. 96. – С. 148- 153.

5. Тимошко Г. М. Загальнолюдські цінності / Г.М. Тимошко // Освіта дорослих : енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка ; [упор.: Н. Г. Протасова, Ю. О. Молчанова, Т. В. Куренна; ред.. рада.: В. Г. Кремень, Ю. В. Ковбасюк, Н. Г. Протасова та ін.] ; Нац. Акад.. пед.. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України [та ін.]. – К. : Основа, 2014. — С. 146.

6. Тимошко Г. М. Організаційна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу як основа управлінської культури в педагогічному менеджменті / Г.М. Тимошко // Проблеми освіти : Наук.зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2014. – Вип. 74. - Ч.1. – С. 73-79.